

Gedeputeerde Staten van Overijssel
Eenheid Natuur en Milieu
Postbus 10078
8000 GB Zwolle

Datum 24 juli 2014
Behandeld door Petra Ket
Telefoonnummer (038) 3448020
Ons kenmerk OV/FL 140709
Onderwerp Zienswijze op het ontwerp-besluit tot goedkeuring van het
faunabeheerplan 2014-2019

Geacht college,

Hiermee willen Landschap Overijssel, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Vogelbescherming Nederland gebruik maken van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op het ter inzage gelegde ontwerp-besluit tot goedkeuring van het Faunabeheerplan 2014-2019 d.d. 20 mei 2014. Onze bezwaren richten zich op hoofdlijnen tegen de ontheffing die zal worden afgegeven voor het doden van trekganzen. Naast de ganzen zullen we in de brief ook nog kort ingaan op de delen die over de hoefdieren en over het deel dat over predatie van weidevogels gaan.

In de bijlage zijn alle opmerkingen met betrekking tot de teksten en de juridische onderbouwing van het hoofdstuk over ganzen (Hoofdstuk 7), hoofdstuk over smienten (hoofdstuk 8) en roeken (hoofdstuk 12) weergegeven.

Deze brief zal naar u gestuurd worden via de post en via email.

In het vervolg wordt met 'faunabeheerplan' het nu ter inzage liggende ontwerp-besluit faunabeheerplan 2014-2019 bedoeld.

1 Algemeen

De kwaliteit van een faunabeheerplan neemt toe naarmate de 'schade' in perspectief gezet wordt en de oorzaken van de schade in een bredere context belicht worden. Dit vergroot zowel de ecologische en juridisch houdbaarheid als de effectiviteit van de maatregel(en). Dit is van belang voor de maatschappelijk legitimatie van beheer- en schadebestrijding. De oorzaak van 'schade' wordt veelal gezocht in de aanwezigheid van een dier(soort) en niet in de redenen waarom de diersoort aanwezig is. Een van de gevolgen daarvan is dat als maatregel een eenzijdig beroep gedaan op het geweer. Deze benadering gaat voorbij aan de nuances in dit dossier, zoals de (intrinsieke) waarde van het dier, de plek van deze dieren in het ecosysteem en de achterliggende verklaringen. Op dit punt schiet dit plan tekort. Het faunabeheerplan moet op dit punt sterk verbeterd worden. Het toevoegen van een beschouwing en het aanvullen van de gegevenshiaten (o.a. uitsplitsing winter- en

Aan Gedeputeerde Staten van Overijssel
Datum 24 juli
Ons kenmerk OV/FL
Onderwerp Zienswijze op het ontwerp-besluit tot goedkeuring van het faunabeheerplan
Pagina 2 van 6

zomerschade, afschotgegevens, aantallen, de invloed van gewasprijzen) in het plan zijn daarin belangrijke eerste stappen.

Ganzen (hoofdstuk 7)

De provincies spraken zich in IPO verband dit jaar uit om dichtbij het gesneuvelde landelijke ganzenakkoord te blijven. Wij constateren het voorliggende faunabeheerplan niet in lijn is met deze afspraak. De trekganzen worden in het faunabeheerplan vogelvrij verklaard in de provincie Overijssel. De enige beperking die de provincie stelt is de doelrealisatie met betrekking tot trekganzen in de aanwijzingsbesluiten van enkele Vogelrichtlijngebieden. Wij achten dit beleid om meerdere redenen zeer onwenselijk.

1. Internationale verantwoordelijkheid

Nederland vormt een essentiële schakel in de cyclus van trekganzen. Ons land als delta biedt ganzen een relatief mild winterklimaat, veel groot open water waar ze veilig kunnen slapen en voldoende voedsel in de vorm van voedselrijke moerasvegetaties en agrarische graslanden. Niet voor niets overwintert tussen de 60% en 75% van de Noordwest-Europese flywaypopulatie van soorten als kleine rietgans, kolgans, brandgans, grauwe gans en dwerggans in Nederland. We hebben dan ook als land een grote internationale verantwoordelijkheid voor de opvang van deze ganzen. Aan deze internationale verantwoordelijkheid wordt volledig voorbij gegaan in het faunabeheerplan.

2. Rustgebieden

Om de terugreis naar het noorden te kunnen maken zijn in het vroege voorjaar onze graslandgebieden noodzakelijk om in rust op te kunnen opvetten voor de trek. Het instellen van voldoende en adequaat begrensde foerageergebieden c.q. rustgebieden in het voorjaar biedt de garantie dat ganzen in deze cruciale fase beschermd zijn. Wij missen in het faunabeheerplan de link naar beleid dat zorg draagt voor deze gebieden en daarmee de duurzame instandhouding van de ganzenpopulaties.

3. Ecologisch te veel onzekerheden

Zowel de trekweg als de broedgebieden zijn sterk onderhevig aan grootschalige veranderingen als gevolg van klimaatverandering, veranderend landgebruik op de trekweg en andere vormen van menselijk handelen. Indien ganzen zouden toenemen in Nederland hoeft dat dus niet te betekenen dat de totale populatie toeneemt, maar dit kan het effect zijn van het feit dat andere gebieden ongeschikt worden voor trekganzen.

Deze effecten van het bejagen van trekganzen op ecosystemen elders zijn voor het grootste deel onbekend. Daar waar al wel kennis is van de rol van ganzen in deze Arctische ecosystemen, blijkt deze rol steeds groot. Een sprekend voorbeeld is de populatie van brandganzen op Spitsbergen. Doordat de ijskappen in het voorjaar eerder wegsmelten, worden kolonies robben voor ijsberen steeds moeilijker te bereiken. De toch al bedreigde ijsberen zijn hierdoor deels overgeschakeld op het leegroven van nesten van brandganzen. Hierbij vertonen ze nieuw gedrag; ze zwemmen naar de eilanden voor de kust. Op deze eilanden waren de ganzen vroeger veilig voor grondpredatoren. Het is dus niet ondenkbaar dat afschot van brandganzen in Nederland een direct negatief effect heeft op het toch al kleine aantal ijsberen op Spitsbergen. Daarnaast kan het zo zijn dat de populatie

Aan Gedeputeerde Staten van Overijssel
Datum 24 juli
Ons kenmerk OV/FL
Onderwerp Zienswijze op het ontwerp-besluit tot goedkeuring van het faunabeheerplan
Pagina 3 van 6

brandganzen van Spitsbergen over enkele jaren ineens in elkaar zakt, omdat er niet genoeg jongen groot worden. Het afschieten van grote aantallen trekganzen in Nederland kan desastreuze effecten hebben op ecosystemen duizenden kilometers bij ons vandaan, waar trekganzen broeden en hun jongen grootbrengen.

De onbekendheid met deze factoren dwingen ons tot grote voorzichtigheid met betrekking tot het reduceren van het aantal trekganzen in Nederland.

4. Natura 2000 doelstellingen zijn minimale doelen

De Vogelrichtlijn vereist dat het op korte en lange termijn goed gaat met de betreffende soort en zijn leefgebied, zowel in kwalitatieve als kwantitatieve zin (een gunstige staat van instandhouding). De Vogelrichtlijn verplicht er toe om aan overwinterende ganzen voldoende ruimte te bieden en meer in het bijzonder de gebieden waarvan zij tijdens de trek afhankelijk zijn, adequaat en conform de behoeften van de ganzen op het punt van rust en voedsel te beschermen. Die bescherming wordt deels vorm gegeven via de aanwijzing van Natura 2000-gebieden en deels door maatregelen daarbuiten. De doelstellingen in de aanwijzingsbesluiten in de Vogelrichtlijngebieden zijn minimum opgaven om te voldoen aan onze internationale verplichtingen. Deze doelen zijn dan ook gedefinieerd als “...een leefgebied voor ten minste xx aantal ganzen”. Het is vooralsnog onduidelijk hoe dit exact geïnterpreteerd dient te worden. De provincie interpreteert de genoemde aantallen nu als plafond, waarbij elke gans die er meer zit mag worden afgeschoten. Hiermee neemt de provincie een voorschot op een discussie welke nog moet plaatsvinden. De provincie zal als bevoegd gezag zijn verantwoordelijkheid moeten nemen door deze discussie eerst af te wachten, alvorens een voorschot te nemen op de mogelijke uitkomst hiervan.

Daarnaast is het zo dat ganzenbeheer zowel binnen als buiten Natura 2000 gebieden van invloed kan zijn op de Natura 2000 doelstellingen voor trekganzen (externe werking). Daarom is er voor een generieke ontheffing een passende beoordeling nodig is als bedoeld in artikel 19j van de Natuurbeschermingswet. Het lijkt er op dat deze beoordeling niet heeft plaatsgevonden (zie ook bijlage).

5. Ganzenvraat is nog geen ganzenschade

Ganzen die 's winters op grasland grazen eten wel gras maar veroorzaken nauwelijks schade. Het overjarige gras dat in de wintermaanden op het land staat vertegenwoordigt geen economische waarde aangezien het gewas niet oogstbaar is. Het kort afgrazen van de grasmat door ganzen bevordert de uitstoeling van het gras en zorgt voor licht en ruimte voor de nieuwe groeipunten in het voorjaar. In plaats van ganzenschade in de winter kan dus gesteld worden dat agrariërs vaak zelfs gebaat zijn bij een zekere mate van ganzenbegrazing in de winter. Het ontbreken van een link tussen schade en afschot maakt dat in onze ogen de legitimatie ontbreekt voor het afgeven van afschotontheffingen gedurende deze periode (november tot maart). Verjaging zorgt niet alleen voor extra vraat door een 10% hoger energieverbruik als gevolg van stress en extra vliegbewegingen, ook treedt bij intensieve verjaging concentratie van ganzen op niet/minder intensief be- en verjagingspercelen toe. Hierdoor stijgt de kans op het ontstaan van onevenredige schade.

6. Alleen afschot

Het faunabeheerplan focust volledig op afschot. We missen de inzet van andere beheermaatregelen zoals die zijn opgenomen in de Gereedschapskist (zie ganzenakkoord).

Aan Gedeputeerde Staten van Overijssel
Datum 24 juli
Ons kenmerk OV/FL
Onderwerp Zienswijze op het ontwerp-besluit tot goedkeuring van het faunabeheerplan
Pagina 4 van 6

Er wordt nu in feite alleen aan symptoombestrijding gedaan. Daarbij is met afschot alleen het niet mogelijk de beoogde reductie van de schade te bereiken. Een bredere beschouwing van de oorzaken van de toenemende financiële schade is noodzakelijk om het gehele palet aan maatregelen effectief in te kunnen zetten.

7. Planmatige aanpak ontbreekt

U stelt dat het doel van het faunabeheerplan is om het aantal standganzen *planmatig* terug te brengen naar een aantal dat hoort bij het schadeniveau van 2005. De noodzaak tot deze planmatige aanpak was ook onderdeel van het Ganzen akkoord en is meermalen bevestigd in de overleggen welke plaats hebben gevonden tijdens het korte bestaan van het GAK in Overijssel. In het faunabeheerplan wordt verder niet meer ingegaan op deze planmatige aanpak. Wij achten alleen een planmatige aanpak effectief om de schade te reduceren tot het niveau van 2005. Daarnaast achten wij een planmatige aanpak noodzakelijk om verantwoord tot een reductie van de schade te komen.

Organisatiemodel Flevoland

Het beheer van de ganzenpopulatie in Overijssel ligt voor een groot deel op de schouders van vrijwilligers. Deze vrijwilligers kennen op dit moment geen centrale coördinatie. In Flevoland blijkt een vrijwilligerscorps welke aangestuurd wordt door een professionele coördinator al jaren goed te functioneren. Ondank de grote aantallen broedganzen (Oostvaardersplassen!) is de schade door ganzen in deze provincie gering. Wij zouden u willen adviseren om te overwegen een vergelijkbaar organisatiemodel toe te passen in Overijssel.

Vanwege de bovenstaande redenen achten wij het onverantwoord om op de wijze die het faunabeheerplan nu voorstaat te werken aan de reductie van de schade die ganzen veroorzaken. Wij zullen hieraan dan ook geen medewerking verlenen.

Het Ganzenakkoord

In december 2012 is het Ganzenakkoord gesloten tussen 7 maatschappelijke organisaties en de provincies, waaronder Overijssel. Dit compromis voorzag in de bescherming van trekganzen door middel van het instellen van een winterrustperiode van 1 november tot 1 maart en aansluitend het instellen van voldoende, adequaat begrensde rustgebieden. Tegelijkertijd werd afgesproken dat de schade door standganzen gedurende de zomerperiode planmatig aangepakt zou worden tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau. Zo sneed het mes aan twee kanten en was maatschappelijk draagvlak geborgd.

Indien u de inhoud van het ganzenakkoord overneemt zullen wij volledige medewerking verlenen om de schade te reduceren.

Hoefdieren

Onlangs heeft de provincie Drenthe aangegeven dat hoefdieren onder voorwaarden welkom zijn in hun provincie. In Flevoland zijn de mogelijkheden voor hoefdieren in het nieuwe faunabeheerplan verruimd. Ook in Gelderland is er recent nieuw beleid ontwikkeld op het gebied van hoefdieren. Nu drie buurprovincies een belangrijke stap hebben gezet, vinden wij het een gemiste kans dat de provincie Overijssel in het faunabeheerplan vasthoudt aan het bestaande beleid en op sommige punten zelfs een "terugtrekkende beweging" maakt. Wij

Aan Gedeputeerde Staten van Overijssel
Datum 24 juli
Ons kenmerk OV/FL
Onderwerp Zienswijze op het ontwerp-besluit tot goedkeuring van het faunabeheerplan
Pagina 5 van 6

verwachten dat de ontwikkeling in de buurprovincies vermeld wordt in het faunabeheerplan, en dat er wordt aangegeven welke stappen Overijssel in de faunabeheerplanperiode gaat nemen op dit punt.

Predatie van weidevogels

Bij weidevogelbeheer zijn veel factoren bepalend voor het succes van het beheer. Uit de vele onderzoeken die hebben plaatsgevonden, blijkt steeds weer dat alleen bij optimaal beheer het aantal jongen dat vliegvlug wordt voldoende is om de populaties van de verschillende soorten weidevogels duurzaam in stand te houden. In het faunabeheerplan wordt er ons inziens nog te veel gesuggereerd dat de vos en de kraai de belangrijkste schuldige zijn van de achteruitgang van de weidevogels. Dat is niet altijd en overal het geval. Wij pleiten er daarom voor om terughoudend op te treden met predatiebestrijding wanneer het beheer niet optimaal is. We hopen dat de provincie verder investeert in het vergroten en versterken van de huidige weidevogelgebieden en dat zij daarnaast werkt maakt van de vergroening van de landbouw, door nieuwe gebieden aan te wijzen waar het beheer geoptimaliseerd wordt voor weidevogels. Wij willen hier graag ons steentje aan bijdragen.

Wij hebben de volgende voorstellen:

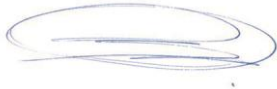
- 1) Het deel van het beleid dat ganzen betreft aan te passen waardoor dit beleid dichtbij het G7 akkoord komt en wel op draagvlak kan rekenen en juridisch houdbaar is. Indien dit meer tijd kost dan nu beschikbaar is om tot vaststelling van het Faunabeheerplan over te gaan, stellen wij voor deze paragraaf terug te trekken en later in werking te laten treden;
- 2) Een coördinerend platform met betrekking tot het ganzenbeleid te bewerkstelligen, waaronder de heroprichting van het GAK. Onze organisaties zijn bereid om op korte termijn in gesprek te gaan en te zoeken naar mogelijkheden om tot een breed gedragen aanpak te komen.
- 3) Het beleid inzake hoefdieren te verruimen opdat dit beter aansluit bij de omliggende provincies (en Duitsland). Wij willen hier graag aan meedenken.
- 4) De rol van predatiebestrijding in relatie tot de weidevogeldoelen in een breder kader te plaatsen, waarbij combinatie met overig weidevogelbeheer (vergroening landbouw), randvoorwaarden en gecoördineerde aanpak van belang zijn. Hieraan willen wij graag meewerken.
- 5) Meer balans en reflectie tussen de veroorzaakte schade en de noodzaak, urgentie en omvang van het nemen van maatregelen in het beleid aan te brengen. Wij staan open om hier verder over van gedachten te wisselen.
- 6) Het opstellen van een monitoringsprogramma waarbij niet alleen de aantals- en schadeontwikkelingen worden gevolgd, maar ook de effectiviteit van de genomen maatregelen wordt gemeten. Ook hierbij bieden wij onze hulp aan.

Aan Gedeputeerde Staten van Overijssel
Datum 24 juli
Ons kenmerk OV/FL
Onderwerp Zienswijze op het ontwerp-besluit tot goedkeuring van het faunabeheerplan
Pagina 6 van 6

Met vriendelijke groet,

P. Ket
Adjunct-regiodirecteur
Overijssel en Flevoland

M. Brouwer
Divisiedirecteur, Staatsbosbeheer

Henk Hengeveld
Directeur Landschap Overijssel

Fred Wouters
Directeur Vogelbescherming Nederland

